

Asia: VN/12646/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että kolmansista maista tulevien kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupakäytäntöjä kehitetään ja opiskelijoiden ja tutkijoiden pysyvämmät maassaoloedellytykset parantuvat. Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että myös kansainvälistä suojelua saavien opiskeluun perustuvaa oleskelulupaa kehitetään ja sen saamisen edellytyksiä parannetaan.

Tampereen kaupunki antaa kommenttinsa esitysluonnokseen. Esitysluonnoksen pääasiallinen sisältö:

1) Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella ja ulkomaalaislakia

2) Kolmannen maan kansalaiselle ehdotetaan myönnettävän ensimmäinen oleskelulupa opiskelun perusteella suoraan koko tutkinnon tai opintojen

suorittamisen keston ajalle, jolloin oleskelulupaa ei ole tarvetta uusina määräajoin. Oleskeluluvan myöntämisen mahdollistamiseksi tällä tavalla

toimeentuloedellytyksen täyttämisen osalta ehdotetaan poikkeussääntelyä ja valvontaa.

3) Myös opintojen jälkeen myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika työnhakua ja yritystoimintaa varten ehdotetaan pidennettäväksi ja sen käyttöä joustavammaksi. Muutos koskisi myös tutkimustoiminnan päättäneitä tutkijoita. Korkeakouluopintoja suorittavien opiskelijoiden oleskeluluvan laji ehdotetaan muutettavaksi jatkuvaksi.

4) Esityksessä ehdotetaan myös, että kansainvälistä suojelua hakenut tai karkotuspäätöksen saanut voisi hakea oleskelulupaa, jos hän täyttää oleskeluluvan myöntämisen edellytykset. Kyseeseen ei kuitenkaan tulisi oleskelulupa, joka sisältää oikeuden liikkua toiseen jäsenvaltioon. Kansalliset oleskeluluvat olisivat tarkoitettu myös muihin kansallisiin tarpeisiin tilanteissa, joiden perusteella direktiivin mukaista oleskelulupaa ei voida myöntää. Lakiin ehdotetaan tehtävän lisäksi muita tarkennuksia lain soveltamisen selkeyttämiseksi.

5) Ulkomaalaislakiin ehdotetaan täsmentävää sääntelyä pysyvän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä korkeakouluopiskelijalle.

Työllisyys ja kotoutuminen

Tampereen kaupunki näkee, että on erittäin tärkeää, että kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupakäytäntöjä sujuvoitetaan ja muokataan

siten, että pysyvästi Suomeen työllistymisen ja kotoutumisen edellytykset parantuvat. Erityisen hyvää esityksessä on se, että kansainvälisten opiskelijoiden

pitovoimaan kiinnitetään vahvasti huomiota ja hallituksen esityksellä pyritään paikkaamaan oleskelulupien hakuprosessin rikkonaisuutta. Tämä ehkäisee myös

opiskelijoiden ja tutkijoiden epävarmuutta mahdollisuuksistaan rakentaa uraansa Suomessa pidemmällä aikajänteellä.

Tampereen kaupunki nostaa esiin, ettei hallituksen esityksessä ole huomioitu riittävästi kansainvälisten opiskelijoiden kotoutumispalveluihin liittyviä seikkoja

ja erityisesti työllisyyspalveluiden roolia työllistymistä edistävänä tahona opiskelujen loppuvaiheessa ja valmistumisen jälkeen.

Juuri valmistunut Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista linjaa työhön ja opiskelemaan muuttavien kotoutumisen

vahvistamisen toimenpiteitä. Lausuntokierroksella olevassa hallituksen esityksessä näitä toimenpiteitä ei ole riittävällä tasolla huomioitu ja nostettu

esiin, vaikka niillä on keskeinen merkitys kv. opiskelijoiden työllisyyden ja kotoutumisen näkökulmasta. Tampereen kaupunki ehdottaa, että hallituksen

esityksessä huomioitaisiin mm. matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluiden kytkeminen viranomaisyhteistyöhön (ml. maahanmuuttovirasto) ja asettautumiseen sekä työelämään liittyen.

Tampereellakin käynnistynyt International House -toiminta on oleellinen osa kv. opiskelijoiden työllisyyttä ja kotoutumista edistäviä yhteispalveluita ja näiden

huomioiminen hallituksen esityksessä olisi tärkeää. Erityisesti siten, että oleelliset viranomaiset kuten maahanmuuttovirasto ja Kela rakentaisivat

määrätietoisesti ja systemaattisesti yhteistyötä International House -yhteispalvelupisteiden kanssa. Tavoitteena olisi rakentaa myös alueellisesti yhtenäiset palvelupolut maahantulon alkuvaiheesta aina työllisyyspalveluihin ja työhön tai yrittäjyyteen asti.

On myös tärkeää ottaa huomioon kunnan palveluverkon kehittäminen vastaamaan kansainvälistyvien kuntien ja erityisesti kaupunkien asukasväestön

tarpeita. Kansainväliset opiskelijat ja tutkijat ovat monelle kunnalle ja kaupungille tärkeä elinvoimakysymys ja näin ollen kunnat haluavat myös

panostaa heidän pitovoimansa edistämiseen. Tämän lisäksi TE-palvelu-uudistuksen tuomat vaikutukset olisi hyvä huomioida hallituksen esityksessä, sillä kuntien vastuu kansainvälisten opiskelijoiden valmistumisen jälkeisestä työllistymispalveluista lisääntyy uudistuksen myötä ja yrityspalveluiden merkitys

kasvaa, kun tavoitteena on kiinnittää kv. opiskelijoita suomalaiseen työelämään.

Miten esimerkiksi lakisääteisten alkukartoitusten, kotoutumissuunnitelmien ja kielikoulutuksen väylät mahdollistuvat kansainvälisille opiskelijoille ja tutkijoilletulevaisuudessa? Lakisääteinen kotoutumisaika nykyisellään ei sitä mahdollista, vaan usein valmistuvan kv. opiskelijan kotoutumisaika on jo päättynyt, kun työnhaku alkaa. Tampereen kaupunki näkee näiden palveluiden huomioimisen tarpeellisenä hallituksen esityksen yhteydessä, jotta pidennetty työnhakuoikeus mahdollistaisi aidosti kv. opiskelijoiden ja tutkijoiden työllistymisedellytyksiä. Hallituksen esityksessä on huomioitu ainoastaan opiskeluaikana tehtävät kielikoulutukseen liittyvät panostukset. Tutkinto-opiskelijoiden opintojen aikaista kielitaidon kehittämistä ja kytkeytymistä alueen työmarkkinoille voidaan edistää moniammatillisessa yhteistyössä alueellisesti hyvin.

Nostamme esiin myös työnhakua koskevan oleskeluluvan voimassaolon tarkistamisen työllisyyspalveluissa, jonka tulisi olla jatkossakin mahdollista UMA-rekisterin kautta. Koska hallituksen esityksessä linjataan, että UMA-rekisteriä kehitetään vastaamaan uudistettavan lainsäädännön tarpeita, Tampereen kaupunki toivoo, että samassa yhteydessä huomioitaisiin myös rekisteritiedon alueellinen kerääminen ja välittäminen kunnalle. Tämä mahdollistaisi

tilastotiedon hyödyntämisen palvelujen suunnittelussa ja kohdentamisessa sekä palvelutarpeiden ennakkoinnin kehittämisen.

Kohdassa 4.2.10 ”Vaikutukset Maahanmuuttoviraston toimintaan” olisi Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan hyvä huomioida alueellisen

yhteistyön kehittäminen kunnan palveluiden ja International House -palveluiden kanssa.

Yrittäjyys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kolmannen maan kansalaiselle, joka on suorittanut opinnot tai tutkimuksen loppuun, myönnettäisiin oleskelulupa

työnhakua ja yritystoiminnan aloittamista varten kahdeksi vuodeksi. Tampereen kaupunki näkee, että tämä pidennys työhaun ja yritystoiminnan aloittamiseksi on erittäin tervetullut. Ehdotamme, että hallituksen esityksessä nostettaisiin esiin työllisyyspalveluiden ja alkavan yrittäjän sekä startup-palveluiden yhteensovittaminen pitovoiman edistämiseksi.

Perheet

Hallituksen esityksellä jatkuvasta oleskeluvasta kansainvälisille opiskelijoille on vaikutusta myös perheiden oleskelulupaun. Uuden lainsäädännön astuessa

voimaan myös perheenjäsenillä on oikeus jatkuvaan oleskelulupaun ja näin ollen sen mukaisiin palveluihin. Tämä voi lisätä perhesyistä muuttaneiden määrää,

jotka hakeutuvat työllisyyspalveluiden ja kotoutumispalveluiden piiriin. Tällä huomioidaan esityksessä olevan jonkin verran taloudellisia vaikutuksia, mutta

kuntien palveluiden ja työllisyyspalveluiden lisätarvetta ei ole huomioitu. Myös perheiden lasten palvelutarpeet varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen puolella voivat lisääntyä uudistuksen myötä.

Ammatillinen koulutus

Tampereen kaupunki toivoo, että hallituksen esityksessä nostettaisiin esiin myös ammatilliseen koulutukseen tulevien kolmansien maiden kansalaisten

oleskelulupalinjaukset. Ammatillinen koulutus Suomessa on erinomainen väylä rakentaa työuraa Suomessa ja useilla ammatillista koulutusta vaativilla

ammattialoilla on jo suoranainen työvoimapula. Esimerkiksi konepajateollisuus ja SOTE-ala tarvitsevat kipeästi ammattikoulutettua ja osaavaa henkilöstä yrityksiin ja julkiseen

terveydenhuoltoon. Koulutusviennin näkökulmasta tulisi huomioida oleskelulupamenettelyjen soveltaminen myös ammatillisella puolella.

Ammatillisen koulutuksen omaavista, suomen kieltä osaavista työntekijöistä on pulaa monella alalla (ravintola-ala, sosiaali- ja terveysala, teknologiateollisuus, rakennusala). Heidän pysyvät työllistymismahdollisuutensa ovat hyvät, jos heillä on suomen kielen osaaminen työllistymisen mahdollistavalla tasolla.

Suomeen voi hakeutua joko suoraan opiskelemaan (edellyttää tietyn tasoista suomen kielen osaamista) tai saapua osajatuontia varten rakennettujen

verkostojen toteuttamien koulutusten kautta. Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta molempien väylien kautta ohjautuvien oleskelulupien hakeminen

sekä myöntäminen tulisi olla nopeaa ja sujuvaa ja siinä tulisi ottaa huomioon seuraavissa kappaleissa esiteltyjä asioita.

Suomeen opiskelijoiksi saapuvat tulisi lainsäädännössä ammatillisen koulutuksen opiskelijoina asettaa yhdenvertaiseen asemaan korkeakouluopiskelijoiden

kanssa ja oleskeluluvan tulisi olla pysyvä osajapulan ollessa näillä aloilla valtava. Myös ammatillisen koulutuksen opiskelijoilta tulisi edellyttää opiskeluaikana suomen kielen taidon saavuttamista, koska se on edellytys ammatillista koulutusta vaativille aloille työllistymisessä. Tämän tulisi olla synkronoituna myös ammatillisen koulutuksen suomen kielen opetuksen järjestämisen mahdollisuuksiin. Hyvin monen alan kannalta on äärimmäisen

tärkeää löytää ratkaisuja työvoimapulaan ja Suomesta tulisi rakentaa houkutteleva maa opiskella sekä työskennellä.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oleskelulupien myöntämisessä jatkuvan luvan myöntämistä tukee se, että ammatillinen koulutus järjestetään Suomessa joko suomeksi tai englanniksi. Opiskelijan tulee siis saavuttaa sellainen kielitaitotaso, että pystyy opiskelemaan ammatillisen sanaston peruskielitaidon päälle. Työpaikoilla, minne ammatillisen koulutuksen käyneitä osaajia tarvitaan, on heikompi kielitaitovalikoima kuin korkeakoulutusta vaativilla aloilla. Näin ollen suomen kielen oppiminen jo opintojen alkuvaiheessa on äärimmäisen tärkeää ja se lisää opintoihin kuluva aikaa. Suomen kielen oppiminen on myös yksilöllinen prosessi ja sen tarkkaa ajallista kestoa ei voi määritellä suoraan. Ammatillinen koulutus perustuu opintojen henkilökohtaistamiseen, minkä perusteella suomen kielen oppimiseen sidottu jatkuva oleskelulupa on toimivin ratkaisu opiskella ja työllistyä Suomeen.

Lain muutoksessa tulee huomioida se, että oppisopimus, jonka aikana opiskelija on työsuhteessa, tulee lisääntymään ammatillisen koulutuksen

toteutusmuotona. Oleskeluluvan tulee mahdollistaa koulutusmuodon muuttamisen oppisopimukseksi (sekä työsuhteeksi) tarvittaessa. Lisäksi moni

työvoimapula-alojen opiskelija työllistyy oman alan tehtäviin jo opintojen aikana osa- tai kokoaikaisesti ja tähän tulisi olla mahdollisuus oleskeluluvan puitteissa. Työssä olemisen jakso voidaan taas opinnollistaa ja niin ollen se edistää ko. koulutuksen suorittamista sekä ammatissa tarvittavan suomen kielen oppimista.

Turvapaikanhakijat voivat turvapaikan hakuprosessin aikana opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa. Toisaalta opiskelu tai tutkinto ei välttämättä ole

takuuna, että turvapaikanhakija voisi jäädä Suomeen töihin valmistumisen jälkeen. Lupamenetelmässä tulisi ottaa huomioon opiskelu ja mahdollinen Suomessa hankittu ammatillinen tutkinto siten, että esimerkiksi myönnettäisiin tilapäinen oleskelulupa työnhakua ja yritystoiminnan aloittamista varten

kahdeksi vuodeksi.

Mikkonen Tuula
Tampereen kaupunki - Lisätietoja Mari Taverne, Kansainvälisen osaamisen palveluiden johtaja, Tampereen kaupunki, p. 040 801 2686,
mari.taverne@tampere.fi